

¹Artikel: Buurtgerichte programma's

I. Tönis & M. Pannebakker

Handboek Jeugdzorg (december 2002)

Inhoud

- [1. Inleiding](#)
- [2. Het begrip buurt](#)
- [3. Achtergronden en actuele ontwikkelingen](#)
- [4. Kenmerken van buurtgerichte programma's](#)
- [5. Voorbeelden van buurtgerichte preventie programma's](#)
- [6. Evaluatie van buurtgerichte programma's](#)
- [7. Vooruitblik](#)
- [Literatuur](#)

1. Inleiding

Preventie van opvoedingsproblemen, het tegengaan van schooluitval en het voorkomen van **jeugdcriminaliteit** zijn belangrijke beleidsthema's. Daarbij richt men zich in toenemende mate op preventie en vroegtijdige interventie in gezinnen met jonge kinderen en hun leefomgeving. Naast allerlei *home- en centrebased* programma's voor ontwikkelingsstimulering, opvoedingsondersteuning en preventie van sociaal-pedagogische problemen is de laatste jaren steeds meer aandacht gekomen voor *community-based* programma's. Een aanpak op buurt- of wijkniveau is populair. Veel beleidsmakers, ambtenaren en hulpverleners zien een gebiedsgerichte benadering als een ideale strategie om allerlei maatschappelijke, sociale problemen en problemen op cultureel vlak aan te pakken ([De Boer & Duyvendak, 1999](#)) Dit uit zich onder andere in een toename van programma's en strategieën waarin het ontwikkelen en uitvoeren van lokaal, op de buurt gericht jeugdbeleid centraal staat.

Dit hoofdstuk beoogt een typering te geven van buurtgerichte programma's die in het kader van het lokale preventief jeugdbeleid de afgelopen jaren in gang zijn gezet en thans in ontwikkeling zijn. Daartoe wordt allereerst een omschrijving van het begrip buurt gegeven. De Angelsaksische traditie van *community-based* werken komt hier ook aan de orde. Vervolgens wordt nader ingegaan op de achtergronden en worden enkele actuele ontwikkelingen geschetst. Dit betreft onder meer: aandacht voor risicofactoren, behoefte aan een geïntegreerde aanpak, behoefte aan meer inzicht in de werking en het effect van programma's en projecten. Een en ander leidt tot een overzicht van kenmerken waaraan programma's moeten voldoen, willen zij als buurtgericht kunnen worden aangeduid. In de daarop volgende paragraaf worden enkele karakteristieke voorbeelden van buurtgerichte programma's beschreven en aansluitend wordt aandacht besteed aan evaluatie: de ontwikkeling van buurtgerichte aanpakken verkeert weliswaar in een stroomversnelling, maar hoe zit het met de effecten? Daarover gaat de voorlaatste paragraaf. Tot slot worden enkele gedachten geformuleerd ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen in het buurtgericht werken.

2. Het begrip buurt

Het begrip buurt of wijk laat zich niet eenduidig definiëren, omdat verschillende groepen buurt- of wijkbewoners daar verschillende betekenissen aan kunnen geven. In dit hoofdstuk wordt de volgende pragmatische omschrijving gehanteerd: een *wijk* of een *buurt* is een geografisch afgebakend gebied binnen een gemeente die door de meerderheid van de bewoners van die gemeente als een betekenisvolle eenheid wordt ervaren.

[De Boer en Duyvendak \(1999\)](#) maken een nauwkeuriger onderscheid tussen buurt en wijk. Kern van dit onderscheid is dat een buurt een gebied in een wijk is. Een buurt is bijvoorbeeld een plein met de daaromheen gelegen straten. Het aantal projecten, gericht op zo'n beperkt en vaak onduidelijk afgebakend gebied, is echter zeer gering. Daarom wordt in dit hoofdstuk tussen beide begrippen geen onderscheid gemaakt: hierna wordt voor zowel wijk als buurt de naam 'buurt' gehanteerd.

Veel vernieuwende Nederlandse buurtgerichte aanpakken halen hun inspiratie uit de Verenigde Staten of Engeland waar de *community-based* aanpak een langere traditie kent. Voorbeelden hiervan zijn: Communities that Care, de Brede School (geïnspireerd door Community schools) en Heel de Buurt (geïnspireerd door Caring Communities). Belangrijk is het om hierbij attent te zijn op de verschillen in betekenis van de begrippen

community en *community building*, zoals gehanteerd in deze Angelsaksische landen en de betekenis van deze begrippen in de Nederlandse situatie.

Buurt en community zijn niet zomaar equivalenten. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld, heeft de community, meer dan in Nederland, betrekking op een collectief van mensen met een gemeenschappelijke praktijk (leden van een groep die een gemeenschappelijk doel nastreven). Veel instellingen zijn tegelijkertijd een community, zoals een school, een vereniging of een kerkgemeente. Communities worden beschouwd als de hoeksteen van het sociale leven, waarvoor de gemeenschap zelf voor een groot deel verantwoordelijkheid draagt.

[Tonkens \(2000\)](#) benadrukt dat community building voor veel Amerikanen een belangrijke tegenhanger is van 'The American Dream', waarin zakelijke contacten, het behalen van tastbare resultaten en het maken van winst centraal staan. In feite is er sprake van een tweede droom waarin mensen zonder winstbejag, door middel van persoonlijk contact en hun eigen belang overstijgend, meewerken aan de opbouw van een sociale gemeenschap. Vrijwilligers en bedrijven spelen in dit geheel een prominente rol; enerzijds vanuit de motivatie om iets te doen voor de gemeenschap, anderzijds om er ook zelf beter van te worden. Vrijwilligers ontvangen veelal een (beperkte) financiële bijdrage, die zij als aanvulling op hun inkomen hard nodig hebben, en bedrijven die doneren vestigen zo positieve aandacht op hun onderneming. De overheid speelt een marginale rol. Ook in het Verenigd Koninkrijk is het community werk grotendeels een vrijwilligersaanleg. Het is vrijwel ondenkbaar dat de lokale overheid bij een buurtgericht programma de regie in handen heeft, zoals in Nederland veelal het geval is.

Al met al maakt deze achtergrond en context dat er haken en ogen zitten aan de overdraagbaarheid van projecten en strategieën naar de Nederlandse situatie, waar sprake is van een andere sociale infrastructuur.

3. Achtergronden en actuele ontwikkelingen

3.1. Twee niveaus van buurtgerichte programma's

Bij buurtgerichte programma's zijn er twee niveaus: het niveau van de sociaal- pedagogische leefomgeving en het niveau van de voorzieningenstructuur.

Op het niveau van de sociaal-pedagogische leefomgeving is de aandacht gericht op het optimaliseren van de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien en opgevoed worden. Belangrijk zijn de afzonderlijke omgevingsfactoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen (sociale, fysieke, economische en pedagogische factoren) en hun onderlinge samenhang. Klassieke preventie en hulpverleningsprogramma's richten zich veelal op specifieke factoren, zoals bijvoorbeeld de sociaal emotionele problemen van het individuele kind, de ouder-kind relatie of de leefsituatie in het gezin. De laatste jaren zijn veel contextgebonden programma's ontwikkeld, waarbij een bredere aanpak wordt nagestreefd; een aanpak die antwoord moet geven op vragen en problemen die in de omgeving van het kind/de jongere spelen. Van dergelijke programma's wordt meer succes verwacht vanwege de nadruk op de onderlinge verwevenheid van sociale, fysieke, economische en pedagogische factoren. In tal van gemeenten worden dan ook buurtgerichte projecten uitgevoerd, met als doel de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren in de betreffende buurten te vergroten. Veelal gaat het daarbij om projecten waaraan alle kinderen en jongeren uit de buurt deel kunnen nemen. Echter, ook met betrekking tot kinderen die (dreigen te) ontsporen, is er een tendens om programma's meer buurtgericht in te zetten en om de hele leefomgeving van het kind in een aanpak te betrekken. Vriendjes en vriendinnetjes, een veilige sfeer en speelgelegenheid kunnen allemaal van belang zijn.

Op het tweede niveau, het niveau van de voorzieningenstructuur, is de aandacht meer gericht op het verkrijgen van afstemming en samenhang in het aanbod dat de verschillende voorzieningen in een buurt aan ouders en kinderen bieden. Concreet betekent dit dat leerkrachten, welzijnswerkers, wijkverpleegkundigen, agenten, peuterspeelzaalleidsters en anderen betrokkenen in de wijk goed op de hoogte moeten zijn van elkaars werkzaamheden en waar mogelijk de handen ineen slaan.

Het komen tot een effectieve aanpak van sociale en pedagogische problemen vormt een uitdaging voor gemeenten. Binnen sommige buurtgerichte aanpakken worden strategieën en instrumenten ontwikkeld, die gebruikt kunnen worden voor gemeentelijke regie over een wijkgerichte en sluitende aanpak van problemen. Samenhang tussen opvoedingsondersteuningsactiviteiten, voorschoolse voorzieningen, basisschool en vrijetijdsvoorzieningen dient daarbij duidelijk gestalte te krijgen.

3.2. Huidige aandacht voor buurtgericht werken is niet nieuw

Reijndorp (2002) wijst er in zijn artikel over vijftig jaar wijkaanpak op, dat er twee belangrijke fasen te onderscheiden zijn:

Tot de jaren zestig beheerste het *gemeenschapsdenken* de wijkgedachte. Na de Tweede Wereldoorlog werd gepleit voor een zodanige structurering van de stad, dat er een nieuw gemeenschapsleven zou ontstaan, waarmee de dreigende vervlakking kon worden tegengegaan. In de periode daarna ging het *interventiedenken* steeds meer de boventoon voeren. Hierbij wordt de wijk gezien als een geschikt niveau voor de aanpak van sociale problemen. Met name in de jaren zeventig en begin jaren tachtig zijn in het kader van 'Stadsvernieuwing' en 'Onderwijsvoorrangsbeleid' veel activiteiten op buurtniveau ontplooid. Ook het opbouwwerk, club- en buurthuiswerk kwamen in die jaren tot enorme bloei.

Na een relatieve stilte rond buurtgerichte activiteiten zijn er in het laatste decennium van de twintigste eeuw nieuwe beleidsontwikkelingen, zoals sociale vernieuwing, grote stedenbeleid, integraal veiligheidsbeleid en integraal jeugdbeleid. Deze ontwikkelingen hebben nieuwe impulsen gegeven aan het buurtgericht aanpakken van sociale problemen. Dit uit zich onder andere in de toenemende stimulans vanuit ministeries om problemen op

lokaal niveau en geïntegreerd (vanuit verschillende invalshoeken en instellingen) aan te pakken. Zo pleit de *Welzijnsnota 1999-2002* van VWS, in het bijzonder het deelprogramma *Netwerken rond jeugd en gezin*, voor een actief en samenhangend lokaal jeugdbeleid. In dit deelprogramma staan centraal: het actief betrekken van jongeren en hun opvoeders; een balans tussen algemeen jeugdbeleid, gerichte preventie en probleemgericht beleid; tijdig inspelen op risicofactoren en -situaties; regiefunctie bij de gemeente en intersectorale samenwerking. Stimulerend bedoeld is ook het *Bestuursakkoord nieuwe stijl(BANS) (1999)* waarin een gezamenlijke visie op het jeugdbeleid is opgesteld, die richtinggevend moet zijn voor het beleid van de lokale, provinciale en rijksoverheid. De verschillende BANS-partijen (rijk, provincies en gemeenten) streven naar versterking van de algemene structurele basisvoorzieningen voor de jeugd, stimulering van jeugd- en opvoederparticipatie, voorkomen van tweedeling en het bevorderen van sociale cohesie, vroegtijdige onderkenning en het aanbieden van een samenhangend preventief aanbod. Hierbij wordt een sluitende aanpak beoogd; de aandacht is vooral gericht op de (risicovolle) overgangen in het leven van kinderen en hun ouders (zoals de overgang van thuis naar kinderopvang, van kinderopvang naar school, van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, van school naar werk).

4. Kenmerken van buurtgerichte programma's

In het kader van dit hoofdstuk zijn verschillende overzichten van programma's, projecten en strategieën geraadpleegd. Dit betreft onder meer de screeningslijsten die in het kader van de proefimplementatie van de lange termijn strategie 'Communities That Care' werden samengesteld ([Ince, Beumer, Jonkman & Pannebakker, 2000](#)), een overzicht van projecten op het gebied van opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (Van [Dijke, Snijders & Terpstra, 2000](#)) en een inventarisatie van 12-min projecten ([Metselaar & Tönis, 2000](#)).

In het licht van de beschreven ontwikkelingen rond buurtgericht werken is de vraag gesteld: Wanneer is een programma buurtgericht? Aan welke kenmerken moet het daarvoor voldoen? De volgende gemeenschappelijke kenmerken komen naar voren:

- Het programma wordt in een bepaalde buurt ingezet, vanwege de problemen en/of gesignaleerde risicofactoren die in die buurt spelen en/of omdat er kansen liggen om aan de versterkende kant te werken;
- Het programma is in inhoud en aanpak niet alleen afgestemd op individuele problematiek, maar juist ook op de context van de jongeren. Verschillende actoren (ouders/verzorgers, vriendjes en vriendinnetjes, leerkracht,...) uit de omgeving van de jongere(n) zijn in de aanpak betrokken. In sommige gevallen zijn de interventies direct gericht op verbetering en versterking van de omgeving van de jongeren(n);
- Activiteiten worden in de betreffende buurt uitgevoerd;
- Er is sprake van een geïntegreerde aanpak: verschillende instellingen, bijvoorbeeld op het terrein van gezondheidszorg, welzijn, politie en onderwijs, werken samen.

De programma's die in de volgende paragraaf beschreven worden, hebben naast de bovengenoemde gemeenschappelijke kenmerken, alle een preventief karakter. Daarbinnen wordt vaak een accent gelegd op een bepaalde vorm van preventie, namelijk universele preventie, selectieve preventie of geïndiceerde preventie ([Hermanns, 2000](#)).

Universele preventie is gericht op de gehele populatie en heeft als doel probleemgedrag in het algemeen te voorkomen. Er is (nog) geen sprake van probleemgedrag. Programma's in deze categorie hebben als overkoepelend doel de ontwikkelingskansen voor alle jongeren in de betreffende buurt of een groter gebied te stimuleren.

Selectieve preventie is gericht op demografisch of geografisch afgebakende doelgroepen. Aan specifieke (groepen) jongeren en/of ouders wordt een aanbod gedaan, bijvoorbeeld vanwege de aanwezigheid van risicofactoren, waardoor kinderen en jongeren probleemgedrag kunnen ontwikkelen of beginnend probleemgedrag zich verder zou kunnen ontwikkelen.

Geïndiceerde preventie is gericht op individuen, die op grond van individuele kenmerken verhoogd risico lopen op probleemgedrag of escalatie van beginnend probleemgedrag. Door middel van een vorm van screening worden kinderen of jongeren op basis van individuele kenmerken geselecteerd. Zoals eerder opgemerkt in deze paragraaf ligt bij veel buurtgerichte preventieprogramma's een accent op één van de hierboven genoemde vormen van preventie. Daarnaast worden buurtgerichte preventie strategieën onderscheiden, die niet zo eenduidig zijn in te delen. Afhankelijk van de behoeften die in de buurt leven, de problematiek die speelt en de risicofactoren die in de buurt aanwezig zijn, wordt een aanbod gedaan. Dit kan een aanbod zijn voor alle jeugdigen in de buurt (universele preventie), een specifieke groep jeugdigen en/of hun ouders (selectieve preventie) en/of voor individuen die op grond van bepaalde kenmerken een verhoogd risico lopen om probleemgedrag (verder) te ontwikkelen (geïndiceerde preventie).

5. Voorbeelden van buurtgerichte preventie programma's

In deze paragraaf worden enkele karakteristieke buurtgerichte programma's toegelicht. Eerst worden voorbeelden van programma's met een accent op universele preventie gegeven. Daarna worden enkele programma's met een accent op respectievelijk selectieve en geïndiceerde preventie toegelicht. Aansluitend volgen enkele voorbeelden van preventie strategieën.

Steeds wordt één programma relatief uitgebreid beschreven en één voorbeeld beknopt toegelicht.

5.1. Programma's met een accent op universele preventie

Thuis Op Straat (Tos)

In veel stadswijken moeten kinderen de buitenruimte delen met auto's, honden, spelende kinderen, jongeren en volwassenen. Veelal geldt het recht van de sterkste, met alle gevolgen van dien. Hierin ligt de ontstaansgrond van TOS. TOS streeft naar een eerlijke verdeling van de buitenruimte en een prettig, veilig en fatsoenlijk leefklimaat op pleinen en omliggende straten. Om dit te realiseren worden in een wijk samenwerkingsverbanden gecreëerd. Rode draad in het werkconcept is dat jongeren in een wijk worden gestimuleerd om samen met organisaties in het samenwerkingsverband allerlei activiteiten op te zetten, zoals het uitlenen van speelgoed, sportactiviteiten, straatfeesten, het maken van onderlinge afspraken over 'hoe je met elkaar omgaat', enzovoorts.

Om dit alles goed te laten verlopen, is expliciet gekeken naar de manier waarop een onderneming efficiënt en effectief gerund kan worden. De bedrijfsmatige opzet blijkt vooral uit het feit dat iedere TOS-projectleider verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen in zijn/haar eigen praktijk. In haar organisatie maakt TOS onderscheid in:

- het TOS-team: dit team is samengesteld uit mensen uit de wijk (bewoners jong en oud). Dit team werkt op straat als de kinderen buiten zijn;
- een TOS-club: Diverse instellingen en organisaties uit de buurt zijn hierin vertegenwoordigd (politie, woningbouwvereniging, winkelier, sport- en speeltuinvereniging, enzovoorts). Zij overleggen eens in de veertien dagen met de collega's van de straat. Gaat alles nog naar wens? Welke nieuwe initiatieven kunnen in gang worden gezet?;
- de TOS-projectgroep: Deze groep houdt de grote lijn in de gaten en zorgt voor afstemming tussen de verschillende partners. De projectgroep onderhoudt ook bredere contacten (bijvoorbeeld met de gemeente en de leden van de stuurgroep);
- de TOS-stuurgroep: Deze groep bestaat uit betrokkenen op bestuurlijk niveau. De leden formuleren beleidsdoelen, bekijken eens per jaar in hoeverre de ambities van TOS gehaald zijn en trekken conclusies voor het volgende jaar.

Uniek aan TOS is dat het een uitgebalanceerd systeem voor opleidingen en deskundigheidsbevordering heeft. Tevens is er voor iedere TOS-praktijk een systeem voor proces- en effectmeting. Ten behoeve van een goede overdracht werkt het TOS-team met een elektronisch logboek. Dit systeem vervult tevens een belangrijke functie in de evaluatie van TOS-praktijken en voor het signaleren van en inspelen op nieuwe ontwikkelingen en trends.

In Rotterdam zijn anno 2002 in 14 wijken TOS-praktijken actief en in een aantal andere Rotterdamse wijken zijn activiteiten in voorbereiding. Soortgelijke initiatieven zijn in andere steden gestart, waaronder in Den Haag en Leiden.

De Brede School

Ook de Brede School beoogt de ontwikkelingskansen van alle kinderen in de betreffende buurt te stimuleren. Daartoe werkt de school samen met andere instellingen en voorzieningen en haalt deze in de school. Op die manier zijn in tal van steden samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, welzijnswerk, gezondheidszorg en vrijetijdsbesteding tot stand gekomen. Concrete doelen, de inhoud en de activiteiten zijn afhankelijk van de lokale behoeften en mogelijkheden. Dit kan zich onder meer uiten in na- en buitenschoolse opvang, allerlei sportieve en culturele activiteiten met en voor kinderen, activiteiten voor ouders, zoals een opvoedcursus, gezamenlijke activiteiten en acties in de buurt. De Brede School kent geen vastomlijnde werkwijze, maar is een concept. Het is 'eigen' aan de Brede School dat de invulling in de lokale samenleving wordt bepaald, overigens in het merendeel van de gevallen wel aangestuurd door de gemeente.

5.2. Programma's met een accent op selectieve preventie

Capabel

Het programma Capabel is een langlopend preventieprogramma (gestart in 1991), specifiek gericht op kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar met een achterstand, in de wijk Bos en Lommer in Amsterdam. Met dit programma wordt er naar gestreefd dat:

- zo min mogelijk kinderen met een achterstand beginnen aan het basisonderwijs;
- een bestaande achterstand op de basisschool zo veel mogelijk wordt ingelopen;
- leerlingen evenredig verdeeld worden over de verschillende typen van voortgezet onderwijs (onder andere voor wat betreft economisch milieu en etnische afkomst);
- zo min mogelijk leerlingen uitvallen in het voortgezet onderwijs;
- er een meer evenredige verdeling over perspectief biedende posities op de arbeidsmarkt tot stand komt.

Om dit te bereiken worden voor verschillende leeftijdsgroepen (0-4, 4-8, 8-12, 12-16 en 16-18 jaar) trajecten samengesteld. In iedere periode van vier jaar staat een andere leeftijdsgroep centraal. De doelgroep verschuift dus in de loop van het project.

Het aanbod voor de verschillende leeftijdscategorieën richt zich op verschillende terreinen, waaronder opvoedingsondersteuning, ouderbetrokkenheid, gezondheidszorg, welzijnswerk en vrijetijdsbesteding. Er zijn

hulpverlenings- en activiteitennetwerken, waarin alle organisaties die zich preventief met deze groep bezighouden participeren. Enkele voorbeelden van concrete activiteiten uit het aanbod zijn: (groeps) voorlichting voor Turkse en Marokkaanse moeders over onderwerpen die te maken hebben met de ontwikkeling van kinderen in verschillende ontwikkelingsfasen, een speelgroep, speluitleen en taallessen.

Het werken met paraprofessionals is een belangrijk onderdeel van de aanpak. Zij bouwen een vertrouwensband op waardoor mensen wat makkelijker over een drempel stappen en gaan deelnemen aan het aanbod. Capabel houdt zich niet bezig met de praktische uitvoering van activiteiten. De organisatie richt zich primair op het vormen en instandhouden van netwerken van waaruit bestaande voorzieningen op elkaar worden afgestemd en mede daardoor effectiever worden ingezet.

Marokkaanse buurtvaders

Dit betrekkelijk jonge programma is een mooi voorbeeld van community building en de community based aanpak. Het betreft een project dat vanuit en door de Marokkaanse gemeenschap is opgezet en wordt uitgevoerd.

Het project is in 1999 in een buurt in Amsterdam door ouders van Marokkaanse jongeren opgezet. In de wijk zorgden rondhangende jongeren voor incidenten, overlast en kleine criminaliteit. Om hier een eind aan te maken namen enkele vaders het initiatief om dagelijks tot in de kleine uurtjes rondes door de buurt te maken. Deze 'buurtvaders' maken een praatje met jongeren, maken een geintje en zonedig spreken zij jongeren aan op hun gedrag. Pleegt een jongere een strafbaar feit, dan wordt de politie ingelicht. Als een relatief jong kind vaak 's avonds op straat rondhangt, dan brengt een buurtvader een bezoek aan de vader van het betreffende kind. Ook komt het voor dat vaders in de moskee worden aangesproken.

Om activiteiten goed op elkaar af te stemmen, participeren buurtvaders in allerlei overlegvormen, bijvoorbeeld met lokaal bestuur, welzijnsorganisaties en de politie.

5.3. Programma's met een accent op geïndiceerde preventie

Slechts weinig programma's met een accent op geïndiceerde preventie voldoen onomstotelijk aan alle in paragraaf 4 onderscheiden kenmerken van een buurtgerichte aanpak. Hieronder is een aantal programma's geselecteerd waarbij de aanpak expliciet gericht is op het versterken van de directe (sociale)omgeving van de jeugdige. Tevens is uitdrukkelijk sprake van een geïntegreerde aanpak waarbij organisaties en instellingen in de omgeving van de jeugdige actief betrokken worden. De gepleegde interventies vinden echter niet op voorhand in de betreffende buurt plaats. Ook is het niet altijd zo dat het programma in een bepaalde buurt wordt aangeboden vanwege de problematiek die juist in die buurt speelt.

Jeugd Preventie Project (JPP, Eindhoven)

Het JPP richt zich in eerste instantie op jongeren tot 18 jaar die probleemgedrag of signaalgedrag (risicogroep) vertonen. Afhankelijk van de hulpvraag wordt ook het gezin bij de hulpverlening betrokken. Vaak gaat het om gedrag waar de omgeving last van ondervindt, maar het kan ook gaan om extreem teruggetrokken gedrag, geen contact durven maken en dergelijke. First-offenders en jongeren met licht delictgedrag behoren ook tot de doelgroep. JPP beweegt zich op het grensvlak van hulpverlening en strafrecht.

Doel van het programma is het vroegtijdig signaleren van probleemgedrag van de jongeren om escalatie te voorkomen en het aanbieden van een preventief hulpaanbod. Enkele belangrijke kenmerken van de JPP aanpak zijn:

- De 'erop af' aanpak: Politie en hulpverleners gaan naar de jongere en het gezin toe. De politie signaleert probleemgedrag van kinderen en jongeren, neemt contact op met de ouders, voert een taxatiegesprek en schakelt zonedig een JPP-hulpverlener in, die binnen twee dagen contact opneemt met het gezin;
- Vraaggericht werken: De manier waarop de cliënten hun situatie en problemen beschrijven wordt als uitgangspunt genomen en er wordt rekening gehouden met allerlei wensen van praktische aard (bijvoorbeeld voor wat betreft de frequentie en het tijdstip waarop gesprekken en activiteiten plaatsvinden);
- Cliënten worden actief betrokken bij de vormgeving van hun eigen hulpverlening. Alle voorstellen (van hulpverlener en cliënt) worden uitgebreid met elkaar besproken. Cliënten worden wat dit betreft ook op hun verantwoordelijkheid aangesproken;
- Vergroten van een (ondersteunend) sociaal netwerk: De jongere en eventueel het gezin worden gestimuleerd om hun sociale netwerk te verbeteren en in te zetten als dat nodig is;
- Actieve outreachende aanpak, geen wachtlijsten en een hoge frequentie van hulpverleningscontacten.

De hulpverlening duurt drie maanden en is gericht op de leefgebieden waar de problemen zich voordoen (financiën, gezondheid, woon- en leefomgeving, school, vrije tijd). De hulpverlening vanuit het JPP is uitdrukkelijk gebaseerd op samenwerking tussen instellingen op het gebied van jeugdhulpverlening en politie/justitie.

Andere mentor- of coachingsprojecten

Voorbeelden van dergelijke projecten zijn: Coach, Deventer; Nieuwe Perspectieven, Amsterdam en ADAGIR, Leiden.

Mentor- of coachingsprogramma's zijn er veel in Nederland. Rode draad in al deze programma's is dat jongeren met 'licht' crimineel gedrag, die tussen de wal en het schip dreigen te raken, een persoonlijke mentor krijgen toegewezen. De betreffende jongeren kunnen vanuit verschillende kanalen worden aangemeld bij een

centraal meldpunt (bijvoorbeeld via de politie, de school, een hulpverlenende instelling of de ouders). Op basis van een intakeprocedure wordt bekeken of de betreffende jongere in aanmerking komt voor een mentor of coach. Deze mentor begeleidt de jongere gedurende enkele maanden. Het gaat er daarbij om de hulpverlening aan de jongere en eventueel het gezin goed te stroomlijnen en op elkaar af te stemmen. Tevens wordt praktische begeleiding en sturing gegeven, zoals het stimuleren van de jongere om vroeg op te staan, op tijd naar bed te gaan of afspraken na te komen.

5.4. Preventie programma's

Communities That Care (CtC)

CtC is een lange termijn programma om bepaald probleemgedrag onder jongeren (tot 18 jaar) te voorkomen of terug te dringen. De basis van CtC vormt een theoretisch en empirisch onderbouwd model van risico- en beschermende factoren die probleemgedrag bij jongeren kunnen voorspellen. Het gaat hierbij om geweld, jeugd delinquentie, problematisch gebruik van alcohol en drugs, schooluitval en tienerzwangerschappen. Uiteindelijk doel is het creëren van een veilige, constructieve leefomgeving waarin kinderen en jongeren worden aangemoedigd hun capaciteiten in te zetten en zich optimaal te ontwikkelen. CtC is wijkgericht en werkt stapsgewijs aan het terugdringen van probleemgedrag en onderliggende risicofactoren. De aanpak is gericht op het verhogen van de effectiviteit van preventie in de wijk door de inzet van aantoonbaar effectieve en veelbelovende programma's en het bijhouden van de resultaten. CtC kent daarmee een wetenschappelijke basis.

Iedere wijk waar CtC wordt ingezet, doorloopt in principe hetzelfde proces:

- Allereerst wordt gewerkt aan een breed draagvlak voor de CtC strategie. Belangrijke sleutelfiguren worden benaderd en de wijk wordt in kaart gebracht (welke initiatieven zijn er al, waar kunnen we bij aansluiten, welke struikelblokken zijn er?). In deze fase wordt ook iemand aangetrokken om het hele proces te sturen;
- In de tweede fase wordt een preventieteam samengesteld. Dit team is een weerspiegeling van alle organisaties en voorzieningen in de wijk die zich bezighouden met kinderen en jongeren (ondermeer gezondheidsinstellingen, welzijnswerk, onderwijs en politie);
- Het preventieteam gaat vervolgens aan de slag met de ontwikkeling van een wijkprofiel. Dit wijkprofiel wordt opgesteld op basis van de resultaten van een enquête onder jongeren van 12-18 jaar uit de wijk en aanvullende lokale registratiegegevens over risicofactoren, beschermende factoren en probleemgedragingen. Beschermende factoren hebben een positieve invloed op de sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. Een goede hechting met ouders/verzorgers en een binding met de leefwoningomgeving bijvoorbeeld, beschermen kinderen tegen de invloed van risicofactoren. Laatstgenoemde factoren kunnen juist de ontwikkeling van probleemgedrag bevorderen. Voorbeelden van risicofactoren zijn conflicten in het gezin, leerachterstanden beginnend op de basisschool, omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen, lage inkomens en slechte behuizing. Het preventieteam analyseert deze gegevens en stelt vast welke risicofactoren het hoogst scoren in vergelijking met landelijke gegevens;
- Het wijkprofiel vormt de basis voor het preventieplan van aanpak, waarin beschreven wordt hoe men de ontwikkeling van probleemgedrag wil voorkomen en tegengaan en hoe een gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren in de betreffende wijk kan worden bevorderd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van preventieve aanpakken die in de praktijk veelbelovend en/of effectief zijn gebleken ([Lince et al., 2001](#));
- Tot slot worden de plannen geïmplementeerd, tussentijds geëvalueerd en – indien nodig – bijgesteld.

In Nederland bevindt CtC zich in een fase van proefimplementatie. Het programma wordt op vier proeflocaties uitgeprobeerd.

Opvoeden en opgroeien in de de wijk (O&O in de wijk)

De kern van O&O in de wijk is het gezamenlijk opstellen van een agenda voor samenwerking op basis van geïdentificeerde behoeften (ouders/jongeren, beroepskrachten en beleidsmedewerkers) en de confrontatie van die behoeften met het reeds bestaande aanbod in de wijk. Door samen te werken aan concrete vraagstukken die in een wijk leven rond opvoeden en opgroeien, gaat het aanbod en de werkwijze van instellingen meer samenhang vertonen. Uiteindelijk doel is samenwerken aan een optimaal pedagogisch leefklimaat in de wijk.

De aanpak is uitgewerkt en geconcretiseerd in een cyclisch fasenplan.

6. Evaluatie van buurtgerichte programma's

De programma's die in de vorige paragraaf zijn beschreven, geven een goed beeld van de verschillende soorten buurtgerichte preventieprogramma's die in het afgelopen decennium in gang zijn gezet. Veel projecten worden in meerdere buurten en op verschillende plekken in Nederland uitgevoerd; soms net even anders en onder een andere naam. Dit brengt ons tot de vraag naar de resultaten die uit evaluatieonderzoek zijn verkregen. Het gaat hierbij niet alleen om procesevaluatie, waarbij gegevens worden verzameld over de manier waarop het programma wordt uitgevoerd (werkt het project zoals beoogd, wat kan worden verbeterd, hoe?). Beleidsmakers, wetenschappers en beroepskrachten willen daarnaast inzicht in de effecten. Zijn bewoners zich veiliger gaan voelen? Is het aantal door jongeren gepleegde delicten in de wijk afgenomen? Presteren kinderen die aan het programma hebben meegedaan beter op school?

In onderstaand overzicht worden de beschreven projecten nog eens langsgelopen en wordt de stand van zaken met betrekking tot evaluatie weergegeven. Heeft evaluatieonderzoek plaatsgevonden? Zo ja, wat voor soort evaluatieonderzoek betreft dit? En wat zijn de resultaten? Aansluitend wordt ingegaan op de complexiteit van met name effectevaluatie van buurtgerichte programma's en worden op basis hiervan enkele aandachtspunten voor evaluatie geformuleerd.

6.1. Stand van zaken evaluatie van de beschreven programma's

Thuis Op Straat

Proces- en effectonderzoek is inherent aan de manier van werken. Het maakt onderdeel uit van het kwaliteitssysteem. Met de gegevens voert de Erasmus Universiteit van Rotterdam een uitgebreidere proces- en effectevaluatie uit met meerdere metingen. Dit onderzoek is in de loop van 2002 afgerond. Uit resultaten van nul- en nametingen in enkele gemeenten blijkt:

- een afname in het aantal meldingen van overlast bij de politie;
- een toename in het oplossend vermogen van netwerken in de betreffende wijken;
- een verbetering van de sfeer volgens de bewoners;
- dat TOS bij veel kinderen bekend is en dat veel kinderen meedoen (79%);
- dat TOS een 8 waard is volgens 31% van de kinderen en 45% van de volwassenen.

De Brede School

Brede scholen zijn nog volop in ontwikkeling. Het merendeel van het inmiddels uitgevoerde onderzoek is verkennend, inventariserend en/of gericht op de implementatie van de brede school. In één gemeente (de Groninger Vensterschool) wordt, naast procesonderzoek, tevens longitudinaal effectonderzoek verricht door de Rijksuniversiteit Groningen. Hierbij wordt gekeken naar de effecten van de vensterschool in de wijk, het effect op sociale cohesie en naar de invloed van de vensterschool op het gedrag, opvoedingsmilieu en opvoedingsachterstanden. Beknopt weergegeven wijzen de resultaten uit dat een brede doelgroep wordt bereikt en dat het wijkgerichte aanbod in een behoefte lijkt te voorzien. Over de invloed op opvoeding en gedrag zijn anno 2002 nog geen gegevens gepubliceerd.

Capabel

Het SCO Kohnstamm Instituut voert elke vier jaar een onderzoek uit. Dit betreft zowel proces- als effectonderzoek. Bij het effectonderzoek ligt het accent steeds op een andere leeftijdsgroep. Deze opzet maakt het mogelijk om de kinderen/jongeren over langere tijd te volgen en uitspraken te doen over hun ontwikkeling en effecten op de langere termijn. Op basis van de resultaten van het eerste deelonderzoek lijkt Capabel vruchten af te werpen. De meest in het oog springende resultaten zijn: het oorspronkelijke cohort 0 tot 4 jarigen blijkt op CITO-toetsen beter te presteren en de aandacht voor allochtonen komt goed uit de verf. De inzet van Marokkaanse en Turkse paraprofessionals bevordert de deelname van allochtonen aanzienlijk.

Marokkaanse buurtvaders

Bij dit betrekkelijk jonge programma is nog geen evaluatieonderzoek uitgevoerd. Wel zijn de ervaringen beschreven. Positieve ervaringen komen tot uitdrukking in een daling van het aantal meldingen bij de politie. Verder wordt de buurt door de bewoners rustiger en veiliger ervaren. Op grond hiervan ontving 'Marokkaanse buurtvaders' in 2000 de Hein Roethofprijs, een prijs die jaarlijks wordt toegekend aan het beste initiatief ter voorkoming van criminaliteit.

Jeugd Preventie Project (JPP)

In de opzet van het JPP in 1992 is evaluatie als onderdeel opgenomen. Dit onderzoek had onder meer betrekking op het beleid, de projectorganisatie, de werkwijze, de gang van zaken bij de aanmelding bij het project en de samenwerking, intern en met de betrokken instellingen. Tevens is effectonderzoek uitgevoerd. De resultaten zijn hoopvol: ongeveer driekwart van de jongeren blijkt na de hulp van het project weer redelijk zelfstandig te kunnen functioneren en slechts 16% van de onderzochte cliënten komt binnen een jaar na uitstroom weer in aanraking met de politie vanwege een strafbaar feit.

Andere mentor- en coachingsprojecten

Onderzoek is voornamelijk gericht op deelname, samenstelling van de deelnemersgroep, aard van de problematiek en de organisatie en werkwijze in het programma. Wat betreft Nieuwe Perspectieven zijn in de periode 1993 tot 1996 in Amsterdam drie evaluatieonderzoeken verricht. Dit omvatte tevens effectonderzoek. Belangrijkste uitkomst was dat het programma voor zo'n 75% van de jongeren daadwerkelijk een nieuw maatschappelijk perspectief bood. Voor zover bekend is en wordt geen onderzoek verricht naar de effecten op de langere termijn.

Communities that Care

Deze langlopende preventiestrategie bevindt zich in een fase van proefimplementatie. De strategie wordt op vier locaties uitgetoetst. Proces- en effectonderzoek zijn nog gaande. Het procesonderzoek moet inzicht bieden in de procesmatige kanten van de invoering en randvoorwaarden voor de verdere implementatie. Over effecten van deze strategie vallen pas op langere termijn uitspraken te doen. In het kader van deze strategie kunnen overigens preventie programma's worden ingezet, die op basis van effectonderzoek succesvol zijn gebleken. Op basis van de huidige beschikbare gegevens (Van [Dijke, Geldrop & Turner, 2002](#)) heeft de landelijke Adviescommissie CtC en O&O in 2002 geadviseerd over te gaan tot geleidelijke uitbreiding van CtC.

Opvoeden en opgroeien in de wijk

Ontwikkelingsonderzoek, uitgevoerd door SGBO, het onderzoeksbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, heeft inmiddels plaatsgevonden. Dit onderzoek stond ten dienste van de ontwikkeling van een adequaat instrumentarium. Resultaten worden verwerkt in de uiteindelijke instrumenten. Momenteel (2002) vindt een procesonderzoek plaats door de DSP-groep. Voor zover bekend vinden geen effectmetingen plaats. Net als bij CtC kunnen in het kader van O&O in de wijk bepaalde projecten en programma's worden ingezet die, mede op basis van effectonderzoek, succesvol zijn gebleken.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat bij nagenoeg alle beschreven programma's evaluatieonderzoek wordt verricht. In de meeste gevallen betreft dit procesonderzoek: verkennend, inventariserend, gericht op de verdere ontwikkeling en verbetering van de werkwijze en/of gericht op implementatie. Bij een aantal programma's is effectonderzoek uitgevoerd of nog gaande. Beschikbare resultaten hebben veelal betrekking op de vraag of de doelgroep bereikt wordt en of het programma in een behoefte voorziet. 'Harde' gegevens in relatie tot de preventie en/of aanpak van problemen, waarvoor het programma in eerste instantie in gang is gezet, zijn slechts in beperkte mate voorhanden (met uitzondering van JPP en deels TOS en Capabel).

6.2. De complexiteit van effectevaluatie

Niet voor niets is effectevaluatie een actuele kwestie: er wordt veel geld en energie gestoken in de preventie en aanpak van probleemgedrag van kinderen en jongeren. Politici, beleidsmakers, beroepskrachten en andere betrokkenen willen eenvoudigweg weten of de gepleegde interventies vruchten afwerpen, of het zinvol is om door te gaan op de ingeslagen weg en of het programma of project ook op andere plekken succesvol kan worden ingezet. Dat een programma goed wordt gevonden door jongeren en hun ouders en dat verschillende betrokken instellingen positief oordelen over de samenwerking, vindt men niet voldoende: resultaatgerichtheid wordt alom meer belangrijk gevonden. Deze tendens heeft zich vooral de afgelopen 10 jaar sterk ontwikkeld. Desalniettemin zijn er nog betrekkelijk weinig effectgegevens voorhanden. Naast het feit dat evaluatie een kostbare aangelegenheid is, speelt de complexiteit van effectonderzoek hierbij een belangrijke rol. Bij de meeste programma's is het gewoon heel moeilijk om aan te tonen dat een gevonden effect daadwerkelijk het gevolg is van een of meer gepleegde interventies.

Dit hangt allereerst samen met de kenmerken van buurtgericht werken. Buurtgerichte programma's kennen een brede geïntegreerde aanpak en zijn gericht op meerdere dimensies in de context van de jongeren. Dit brengt met zich mee dat relatief veel actoren in een programma betrokken worden (leerkrachten, vriendjes en vriendinnetjes, medewerkers van diverse organisaties in de wijk, enzovoorts). Deze zijn van invloed op elkaar, op de jongeren, op de werking van het programma en op de effecten. Daar komt nog eens bij dat er veel gaande is in een buurt. Allerlei ontwikkelingen kunnen bedoeld of onbedoeld van invloed zijn op het programma. Ook het gegeven dat gehanteerde begrippen, zoals onder meer 'buurt' en 'sociale cohesie', lang niet altijd duidelijk zijn geoperationaliseerd, vertroebelt de relatie tussen interventies, gevonden resultaten en de uitspraken die op grond daarvan kunnen worden gedaan. Zolang cruciale concepten, zoals buurt en sociale cohesie, door verschillende individuen, instellingen en beleidsinstanties verschillend gebruikt en gedefinieerd worden, is niet duidelijk waar de gevonden resultaten nu eigenlijk betrekking op hebben.

Verder stelt de fase waarin een programma zich bevindt eisen aan het soort (evaluatie)onderzoek dat kan worden verricht. Veel programma's zijn eenvoudigweg nog niet zo ver dat ze op hun effecten kunnen worden geëvalueerd. Met name in de beginfase van implementatie zijn allerlei kinderziekten van invloed. Mensen zijn nog niet gewend aan de manier van werken, de werkwijze is nog niet helemaal uitontwikkeld, begrippen en doelen zijn nog niet voldoende geoperationaliseerd in concreet waarneembare gedragingen, enzovoorts. Het gevaar van een effectmeting in dit stadium kan overigens tot gevolg hebben dat effecten van kinderziekten worden gemeten.

Last but not least moet niet al te veel verwacht worden van de generaliseerbaarheid van gevonden resultaten. Wat in situatie x werkt, hoeft in situatie y niet dezelfde effecten te sorteren. De overdraagbaarheid van resultaten wordt nog eens extra bemoeilijkt doordat bij veel buurtgerichte programma's alleen specifieke doelen op lokaal niveau worden geformuleerd. Gevolg hiervan is nog wel eens dat hetzelfde programma in buurt x andere doelen dient dan in buurt y. Dit bemoeilijkt uiteraard de vergelijkbaarheid van programma's en de gevonden resultaten.

Overigens zegt het feit dat buurtprogramma's moeilijk te onderzoeken zijn op zich nog niets over de zinvolheid van dergelijke programma's.

6.3. Aandachtspunten voor evaluatie van buurtgerichte projecten

De constatering dat evaluatie (met name effectevaluatie) een complexe en kostbare aangelegenheid is, is uiteraard geen excuus om er dan maar helemaal niet aan te beginnen. Inzicht in de effecten van een programma

biedt immers in principe de mogelijkheid om programma's, waarvan gebleken is dat ze effect hebben, doelgericht en breder toe te passen. Bovendien kan op grond van proces- en effectonderzoek gebruik gemaakt worden van inzichten en gedocumenteerde ervaringen van eerder uitgevoerde programma's.

Uit het voorgaande vloeit wel een aantal aandachtspunten voort:

- Zorg voor afstemming van de fase van een programma met het soort evaluatieonderzoek; tijdens de ontwikkelfase is effectonderzoek nog niet op zijn plaats. Gedurende het hele proces van ontwikkeling tot en met de implementatie zal tevens de context in kaart moeten worden gebracht. Gevonden resultaten zijn immers alleen te interpreteren tegen de achtergrond van een zich veranderende context;
- De pretenties van de evaluatie moeten in overeenstemming zijn met de pretenties van een programma. Een programma dat ontwikkeld is voor de preventie en aanpak van problemen in één bepaalde buurt dient in die betreffende buurt te worden geëvalueerd. De verkregen resultaten hebben dan uitdrukkelijk betrekking op die ene buurt. Heeft een programma de pretentie om uiteindelijk breder te worden ingezet, in meerdere buurten verspreid over meerdere gemeenten, dan dient het programma ook op meerdere locaties te worden uitgevoerd en geëvalueerd;
- Het is zinvol om succesfactoren bij buurtgerichte projecten nader in kaart te brengen. Er gaan steeds meer geluiden op om op basis van de ervaringen die in Nederland en in internationaal verband met evaluatie zijn opgedaan, criteria vast te stellen voor succesvolle projecten. Dergelijke criteria kunnen ook gebruikt worden voor het beoordelen van de ontwikkeling van nieuwe en de implementatie van reeds ontwikkelde programma's. Op dit terrein is ook al het nodige werk verzet. [Berger en Menger \(2002\)](#), hebben bijvoorbeeld, op basis van literatuuronderzoek en screening van evaluatieonderzoek van programma's, criteria voor beoordeling opgesteld. Alhoewel deze criteria gericht zijn op veelbelovende en effectieve programma's voor risicojongeren, lijken deze tevens relevant voor buurtgerichte programma's, zoals beschreven in dit hoofdstuk. Beknopt weergegeven betreffen deze criteria ondermeer: een duidelijk omschreven doelgroep, concrete doelen in termen van waarneembare feiten/gedragingen, een duidelijk omschreven en bij voorkeur wetenschappelijk onderbouwde methode, aantoonbare effecten uit onderzoek of onderbouwde plannen hoe effecten te meten en een systeem voor kwaliteitsbewaking;
- Onderzoekstechnieken om de complexe effectstudies van buurtprogramma's uit te voeren behoeven verbetering. Gespecialiseerde onderzoekers op dit terrein zijn hard nodig.

7. Vooruitblik

In deze laatste paragraaf wordt ingegaan op de vraag welke ontwikkelingen voor het (preventief) buurtgericht werken en het onderzoek de komende jaren van belang zijn.

Bij veel buurtgerichte programma's ligt (of lag tot nog toe) een accent op het gezamenlijk bouwen aan een veilige, prettige leefomgeving voor iedereen. In dit kader werden allerlei activiteiten georganiseerd waar jong en oud, mannen en vrouwen en verschillende groepen buurtbewoners aan mee konden doen. Achterliggend idee bij veel buurtgerichte programma's is dan ook dat problemen kunnen worden verholpen en voorkomen door het vergroten van de sociale cohesie in een wijk. In het leven van alledag en ook in de politiek voltrekt zich echter een andere ontwikkeling. Begrippen als veiligheid en leefbaarheid in de buurt krijgen langzamerhand een andere betekenis: steeds meer gericht op controle, blauw op straat en het redelijk los van elkaar, maar wel naar tevredenheid kunnen leven en werken van mensen.

Veel projecten richten zich op een buurt, maar de vraag 'wat is een buurt?' blijft zich opdringen. Steeds minder mensen ervaren hun directe omgeving als de centrale plek in hun leven, waar alles gebeurt en waar alles zou moeten gebeuren. Mensen zijn mobiel, vinden hun kennissenkring vaak elders, verspreid in de regio, zijn lid van een vereniging in een andere wijk, jongeren zitten aan de andere kant van de stad op school, enzovoorts. Veel bewoners identificeren zich met de stad waarin zij wonen, leven eerder als stedeling dan als wijkbewoner. [Reijndorp \(2002\)](#) noemt het wijkniveau verraderlijk: vaak te groot en veelal te klein. De wijk kan alleen een kader vormen voor sociaal investeren als er oog is voor de relatie tussen de wijk en de stad en andersom. Voordeel van het wijkniveau is de overzichtelijke schaal en de mogelijkheid die deze biedt problemen specifiek te benoemen, daardoor te 'ontproblematiseren' en zo oplossingen op maat aan te dragen. Dit voordeel wordt in buurtprogramma's nog te weinig benut. Vaak blijft men steken in het problematiseren, waardoor er een gevoel van machteloosheid ontstaat. In de toekomst zal de diagnose punt van aandacht moeten zijn. Hoe wordt dit zodanig aangepakt dat problemen en knelpunten specifiek worden benoemd, gecombineerd met een inventarisatie van mogelijke oplossingen die, teneinde teleurstellingen te voorkomen, ook haalbaar zijn? Tot slot zal de nadruk op zichtbare resultaten steeds groter worden. Burgers en bestuurders willen positieve gevolgen zien van de activiteiten die in hun buurt plaatsvinden. Het accent op resultaatgerichtheid en de vraag vanuit de overheid naar 'harde gegevens' zal er ook toe leiden dat er meer aandacht komt en meer energie wordt gestoken in het achterhalen van resultaten. Tegelijkertijd zal een discussie ontstaan over programma's die geen effect lijken te hebben. Moet de geldkraan hiervoor worden dichtgedraaid? Op grond van welke criteria wordt dat dan beslist? Lopende onderzoeken naar buurtgerichte programma's en buurtgerichte preventiestrategieën, bijvoorbeeld van Communities that Care, Capabel en Thuis op straat leveren de komende jaren effectgegevens op. Van onderzoekers wordt verwacht dat zij meer inzicht kunnen bieden in wat wel en niet werkt bij buurtgerichte projecten. Een duidelijk overzicht van succes- en faalfactoren is nodig om de praktijk verder te brengen.

Literatuur

1. Berger, M., & Menger, R. (2002). *Op weg naar veelbelovende en effectieve programma's voor risicojongeren*. Utrecht: NIZW.
2. Boer, N. de (1999). De tien geboden van de wijkaanpak. In N. de Boer & J. Duyvendak e.a. (Red.), *Tijdschrift voor de sociale sector*, 53 (5).
3. Boer, N. de, & Duyvendak, J. (1999). *Buurten in de wijk*. Den Haag: BZK.
4. Dijke, A. van, Snijders, J., & Terpstra, L. (2000). *Het werkveld Opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering. Theorie en praktijk*. Utrecht: NIZW.
5. Dijke, A. van, Geldrop, M., & Tulner, H. (2002). *Tussenrapportage evaluatie vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep BV.
6. Doreleijers, T. (1999). Jeugdzorg als criminaliteitspreventie. In N. de Boer & J. Duyvendak e.a. (Red.), *Tijdschrift voor de sociale sector*, 53 (9).
7. Hermanns, J.M.A. (2000). *De preventie van kindermishandeling: kansen in de jeugdgezondheidszorg 0-4-jarigen*. Utrecht: NIZW.
8. Ince, D., Beumer, M., Jonkman, H., & Pannebakker, M. (2000). *Veelbelovend en Effectief. Overzicht van preventieve projecten en programma's in de domeinen Gezin, School, Jeugd, Wijk* (Eerste editie CtC-gids). Utrecht: NIZW.
9. Laan, P. van der (1999). Onderzoek en interventie bij jeugdcriminaliteit. 0/25, oktober.
10. Lakerveld, J. van, & Metselaar, J. e.a. (2001). *Effecten van projecten*. Utrecht: Stichting Jeugdinformatie Nederland.
11. Metselaar, M., & Tönis, I. e.a. (2000). *Initiatieven rond twaalfminners*. Utrecht: Stichting Jeugdinformatie Nederland.
12. Reijndorp, A. (2002). Meer stad in de wijk. *Tijdschrift voor de sociale sector*, 56, (7/8).
13. Tonkens, E. (2000). De sociale sector in Amerika. In N. de Boer & J. Duyvendak e.a. (Red.), *Tijdschrift voor de sociale sector*, 54 (6).

Copyright 2007, Bohn Stafleu van Loghum, Houten

---

¹ Artikel buurtgerichte programma's, vakbibliotheek, handboek "Jeugdzorg".